

in meer technische zaken van een restauratie. De voor vrijwilligerswerk benodigde financiën staan in geen verhouding tot het vele werk dat ermee kan worden gedaan.

Vrijwilligers zullen misschien geen hoogstaand vakwerk afleveren, maar als we zien dat steeds meer mensen zich bewust worden van het belang van het behoud van onze monumenten, als we er van uitgaan dat vrijwilligers hart voor de zaak hebben zal er geen knoeiwerk geleverd worden en heb ik veel vertrouwen in de opzet van een vrijwilligersorganisatie.

Over de precieze opzet van vrijwilligerswerk kan ik hier nog weinig zeggen. Een opzet zoals die bij het vrijwillig natuur- en landschapsbeheer bestaat komt misschien het meest in aanmerking. Verschillende groeperingen uit het natuurwerk hebben een Landelijk Overleg Vrijwillig Landschapsbeheer ingesteld, dat het vrijwilligerswerk van de diverse organisaties coördineert en de belangen ervan behartigt naar buiten toe. Waarschijnlijk zal in restauratievrijwilligerswerk het werkgelegenheidsprobleem een veel grotere rol spelen dan in het natuur- en landschapsbeheer. In deze laatste sector heeft het vrijwilligerswerk reeds een plaats veroverd en is weinig vakkenis vereist.

Daarnaast zijn er ongetwijfeld meer problemen die hier niet aan de orde geweest zijn. Niettemin nodig ik de verschillende organisaties die zich met monumentenzorg bezighouden uit een gedachtenwisseling te beginnen over vrijwilligerswerk in de monumentenzorg.

Naschrift

Het pleidooi van de voorzitter van de Nederlandse Jeugdbond ter bestudering van de Geschiedenis (N.J.B.G.) is ons uit het hart gegrepen!

Heeft niet Heemschut al drie jaar geleden initiatieven genomen om een vrijwilligers werkproject voor jongeren te coördineren voor N.J.B.G., Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (I.V.N.) en Heemschut, waarbij in een tweetal gecombineerde werkkampen historische kluunplaatsen in Overijssel werden blootgelegd.

In navolging van soortgelijke en andere activiteiten in Engeland is Heemschut nu in het stadium van onderzoek naar een geschikt object waaraan voorbereidende onderhouds-restauratiewerkzaamheden zouden kunnen worden verricht door Nederlandse en buitenlandse jongeren, dit in overleg met een

tot samenwerking gereed staande architect. Coördinatie van reeds bestaande activiteiten van middelbaar technische scholen e.d. zou ook denkbaar zijn. Ook wordt gedacht aan een soort SOS-service tot wie eigenaars van monumentale eigendommen zich in een bepaald stadium kunnen wenden ter verkrijging van vrijwilligers hulp b.v. bij provisorisch consolideren ter voorkoming van te betreuren ontwikkelingen. Een en ander behoeft goede begeleiding, dus samenwerking op alle fronten is dringend gewenst.

Red.Secr.

Monumentenwachters in actie.

foto: Jacques Akerboom.

Nederlandse monu

door **H. W. Herwig**,
voorzitter van de Stichting
'Monumentenwacht Nederland'.

Regelmatig verschijnen kleine berichten in 'Heemschut' over de steeds groeiende instelling, Stichting Monumentenwacht. In een volgend nummer zal 'Een dag uit de praktijk' worden beschreven door een redacteur van Heemschut die een hele dag een provinciaal team van monumentenwachters zal begeleiden. Op 'stands' en tijdens congressen in binnen- en buitenland propageert Heemschut het voortreffelijk werk van de Nederlandse Monumentenwacht.

Daarom laten wij graag de landelijke voorzitter, H. W. Herwig, aan het woord over deze preventieve monumentenbescherming.

Onze huisartsen achten een jaarlijks controle-bezoek gewenst; een goede zaak. Onze auto's krijgen regelmatig een onderhoudsbeurt; het behoud van de auto. Voorkomen is beter dan genezen!

Zulks geldt ook voor monumenten! Zo dachten enige in Friesland werkzame restauratie-architecten, acht jaar geleden. Walter Kramer, J. F. Stallinga, H. J. Zijlstra en R. E. C. Estourgie zijn toen naar een notaris gestapt: de oprichtingsakte van de Stichting Monumentenwacht werd gepasseerd. 'Door het nemen van preventieve maatregelen verval van historische bouwwerken voorkomen', zo luidde de doelstelling van de stichting.

Door genoemde initiatiefnemers werd gedacht aan:

- a) een regelmatige inspectie van historische gebouwen door deskundigen, opdat de eigenaars tijdig geïnformeerd worden over de bouwtechnische situatie van hun monument. Met name aan kleine bouwtechnische gebreken, die nog gemakkelijk te herstellen zijn als men er maar vlug bij is, dient aandacht besteed te worden.
- b) het doen verrichten van kleine herstelwerkzaamheden door vakbekwame bouwtechnici tijdens hun inspectiewerk op doorgaans moeilijk bereikbare plekken.

Op basis van deze globaal weergegeven filosofie werden in 1973 in Friesland en Groningen Monumentenwacht-stichtingen opgericht. Sindsdien zijn in alle elf provincies Regionale Stichtingen Monumentenwacht opgericht, samengebondeld in de overkoepelende Stichting Monumentenwacht Nederland.

In 1981 gingen de twee laatst opgerichte regionale stichtingen in Limburg en Overijssel van start.

Dagelijks trekken de 12 teams monumentenwachters, gedetacheerd bij de verschillende regionale stichtingen, er twee aan twee op uit met hun, speciaal voor hun werk ingerichte monumentenwacht-busjes om dié monumenten te gaan inspecteren waarvan de eigenaren

een abonnement bij de Regionale Monumentenwacht afsloten. Meer dan 2500 beschermde monumenten – hoofdzakelijk kerken, torens, kastelen en andere grote monumenten – worden zo regelmatig gecontroleerd.

Dank zij subsidies van het ministerie van C.R.M. en van alle provincie-besturen in de loonkosten van de 24 monumentenwachters die een dienstverband met de Stichting Monumentenwacht Nederland aangingen is het mogelijk dat deze preventieve monumentenzorg op de boven beschreven wijze uitvoerbaar is. Niet te kostbaar voor de eigenaren van monumentale gebouwen, maar ook financieel aantrekkelijk voor de Overheid omdat aanvragen voor restauratie-subsidies worden uitgesteld en wellicht zelfs achterwege zullen kunnen blijven. Regelmatig en goed onderhoud, het tijdig herstelwerkzaamheden uitvoeren wanneer de gebreken nog maar klein zijn, dat kan kostbare en grote reparaties en restauraties overbodig doen worden.

Preventieve monumentenbescherming verkleint de noodzaak van curatieve monumentenzorg! Dat gecombineerd met de door C. R. M. afgekondigde Regeling Onderhoudssubsidie Monumenten maakt dat wij in Nederland – ook in jaren van financiële depressie – met vrouwen mogen hopen op behoud van ons nationale, gebouwde cultuurbezit. De particuliere instelling Monumentenwacht wil en kan, dank zij de steun van Rijk en provincies, aan het behoud van ons nationale cultuurbezit, onze monumenten, daadwerkelijk hulp verlenen; Monumentenwacht wil, ja is preventieve monumentenbescherming!

Een organisatie als Heemschut die actief is op het gebied van het behoud van monumenten en die dit belang waar en wanneer nodig propageert, is onze natuurlijke bondgenoot.

Heemschut

70 jaar actief (1911-1981)

Voor en tegen witkalk

Het kerkje van Zoutelande draagt een oude verweerde toren. 'Wat het pittoreske van de oude toren aanmerkelijk verhoogt', aldus schrijft de amateur-kunstschilder B. von Brucken Fock aan Heemschut, 'is het witsel dat op de spitsbogen, het maaswerk, de spaarnissen en galmgaten is aangebracht'. Dat contrasteert mooi met het bruinrood van de baksteen en dat doet schilders gretig naar het penseel grijpen. Ontelbaar zijn dan ook de doeken waarop de toren van Zoutelande als hoofdmoment voorkomt.

De toren zal in het midden van de jaren twintig gerestaureerd worden en dan rijst de vraag: het witsel behouden of niet. Nee, zegt de directie van het Rijksmonumentenbureau, ja, zegt Von Brucken Fock, als woordvoerder van de kunstschilders in Zoutelande. Het gemeentebestuur is verdeeld, een provinciale instantie houdt zich afzijdig. Wat denkt Heemschut er van, wil Von Brucken Fock weten.

A. A. Kok wil als bestuurssecretaris wel zijn persoonlijk oordeel geven. De witkalk moet er af! In originele staat is natuurlijk geen witkalk aanwezig geweest. 'Dit is knoeierij van later tijd'. De natuur zal het metselwerk een zodanige kleur geven dat 'ene nieuwe doch nu degelijke en echte schoonheid verkregen wordt', aldus de secretaris van de Bond Heemschut.